

DOKONANIA MYKOLOGICZNE BOGUMIRA EICHLERA (1843–1905) ORAZ LEŚNE TERENY JEGO BADAŃ

Andrzej Grzywacz

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, Instytut Nauk Leśnych

WSTĘP

Rada Miasta Międzyrzecza Podlaskiego podjęła decyzję o ustanowieniu roku 2025 „Rokiem Rodziny Eichlerów”, w związku z jubileuszami śmierci wybitnych postaci tego miasta. Karol Eichler (1792–1855) był znanym w Królestwie Polskim (Kongresowym) aptekarzem (https://pl.wikipedia.org/wiki/Karol_Ferdynand_Eichler). Był żołnierzem kampanii napoleońskiej, autorem pierwszego polskiego kodeksu dla aptekarza i jego rodziny pt. „Instrukcja dla mojej apteki”, znawcą ziół, których uprawę prowadził w celu uzyskania surowców do przygotowywania leków. Odnosił sukcesy w walce z epidemią cholery, która trzy razy nawiedzała to miasto i okolice. Uratował życie wielu mieszkańcom oraz żołnierzom carskim, za co otrzymał od cara Rosji szlachectwo (herbu Dębnik).

Bogumir Eichler (1843–1905) – powstaniec styczniowy, geodeta, badacz przyrody okolic Międzyrzecza Podlaskiego, wybitny botanik i mykolog (https://pl.wikipedia.org/wiki/Bogumir_Eichler). Dzięki jego badaniom ten region Podlasia należy do obszarów najlepiej poznanych w Polsce pod względem grzybów. Dzięki niemu światowa mykologia uzyskała wiele nowych, cennych danych (syn Karola).

Witold Eichler (1874–1960) – lekarz, społecznik, zakładał szkoły elementarne i średnie, uniwersytety ludowe, biblioteki i ochronki (https://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Eichler). Był także badaczem folkloru afrykańskiego oraz wybitnym

kolekcjonerem i znawcą owadów, w szczególności chrząszczy (wnuk Karola, syn Edwarda, bratanek Bogumira). Do tej rodziny należy również Irena Eichlerówna (1908–1990), jedna z najwybitniejszych polskich aktorek dramatycznych, znana z licznych ról teatralnych i filmowych (córka Witolda, prawnuczka Karola) (LECH 1977, 1978, KORNACKI 1999, WIELKA ENCYKLOPEDIA 2022).

RYS BIOGRAFICZNY

Bogumir Eichler urodził się 13 marca 1843 r. w Międzyrzeczu Podlaskim. Był synem Karola aptekarza i Fanny Matyldy z domu Hoeft. Małżeństwo to miało 11 dzieci. Bogumir ukończył szkołę średnią w Warszawie, po czym rozpoczął studia techniczne w Magdeburgu. Na sygnał o wybuchu w 1863 r. Powstania Styczniowego przerwał naukę, powrócił do kraju i wstąpił do oddziału partyzanckiego. Po upadku powstania został ukarany i skazany na areszt domowy z obowiązkiem meldowania się i zakazem opuszczania okolic rodzinnego miasta. W celu zdobycia środków na utrzymanie został geometrą, a w trakcie terenowych prac pomiarowych z wyjątkową pasją dokonywał zbiorów oraz opisów i zakładania kolekcji roślin i grzybów. Nie posiadał wykształcenia biologicznego, jednak miał wielką pasję i dociekliwość w poznawaniu przyrody. Sprowadzał specjalistyczne książki i czasopisma, dużo uczył się samodzielnie, stale pogłębiał wiedzę i rozszerzał jej zakres. Nawiązał liczne kontakty i korespondował ze specjalistami z kraju i z zagranicy, przysyłał zebrane okazy i prosił o pomoc w opracowaniu niektórych zagadnień oraz w oznaczaniu gatunków, głównie glonów i grzybów. W pracy naukowej pomagały mu duże zdolności rysunkowe. Po opublikowaniu pierwszych, obszerniejszych prac naukowych, w dowód uznania otrzymał wsparcie finansowe z Kasy im. Mianowskiego na zakup mikroskopu, który był wówczas nowoczesnym przyrządem naukowym, co pozwoliło mu na rozszerzenie zakresu badań. Bogumir Eichler nie założył rodziny. Zmarł w Warszawie w dniu 20 listopada 1905 r. w wieku 62 lat, w trakcie leczenia choroby serca, z którą się od dość dawna zmagał. Został pochowany w grobie rodzinnym na cmentarzu w Międzyrzeczu Podlaskim (ZNATOWICZ 1905, HRYNIEWIECKI 1907, https://pl.wikipedia.org/wiki/Bogumir_Eichler).

ZAINTERESOWANIA I AUTORSTWO PUBLIKACJI NAUKOWYCH

Bogumir Eichler interesował się archeologią, astronomią, botaniką, meteorologią, mykologią i zoologią. Był autorem 73 publikacji: archeologia – 1; astronomia i meteorologia – 6; zoologia – 5; botanika: glony – 11, wątrobowce – 2, mchy i paprotniki – 2, rośliny nasienne – 1; systematyka grzybów, śluzowców i porostów – 22; anatomia, fizjologia i biologia roślin oraz grzybów – 23 (Hryniewiecki 1907). Różne aspekty systematyki i biologii grzybów wielkoowocnikowych i mikroskopijnych zawarł w 34 publikacjach (WOJEWODA 1975), co stanowi aż 47% całego dorobku naukowego. Bogumir Eichler był między innymi autorem pięciu

obszernych opracowań w „Pamiętniku Fizjograficznym” – 156 stron tekstu – oraz pięciu doniesień we „Wszechświecie” – 11 stron tekstu, w których tytule znajduje się zwrot „...grzybów okolic Międzyrzecza”. Dzięki badaniom B. Eichlera okolice Międzyrzecza Podlaskiego należały i nadal należą do obszarów najlepiej poznanych w naszym kraju pod względem bytującego tam świata grzybów (Fungi). Na 51 opisanych stanowiskach zebrał 765 gatunków grzybów. W swoich pracach wymienił 704 gatunki, a 61 gatunków opisał wybitny włoski mykolog, ksiądz katolicki, Giacomo Bresadola, na podstawie okazów dostarczonych przez Eichlera (FLISIŃSKA 2004).

Publikacje Bogumira Eichlera o tematyce mykologicznej w „Pamiętniku Fizjograficznym”, wydawanym staraniem E. Dziewulskiego i B. Znatowicza w Warszawie, ukazującym się od 1881 r.: Przyczynek do flory mykologicznej okolic Międzyrzecza, 1891, t. 11, s. 85–91; Materiały do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1900, t. 16, s. 157–206; Przyczynek do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1902, t. 17, s. 39–67; Drugi przyczynek do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1904, t. 18, s. 1–31; Trzeci przyczynek do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1907, t. 19, s. 3–40 (pośmiertnie).

Artykuły opublikowane w czasopiśmie „Wszechświat”, wydawanym przez Spółkę Wydawniczą „Wszechświat” w Warszawie, ukazującym się od 1882 r., którego redaktorem naczelnym był Bronisław Znatowicz: *Phytophthora infestans*, 1891, 10, s. 525–526; Spostrzeżenia nad grzybnią znajdującą się w tkance korowej pędów podziemnych gnieźnika bezlistnego *Neottia Nidus avis* Rich., 1894, 13, s. 380–381; Grzybnia i korzenie niektórych jedno- i dwuliściennych roślin, 1894, 13, s. 491–493; Grzybek *Entomophora sphaerosperma*, 1894, 13, s. 778–780; Zarodniki grzyba zwanego *Lentinus squamosus* Schaeff., 1895, 14, s. 556; Kształt i wielkość zarodników w niektórych grzybów z działu śluzowców (Myxomycota), podstawko-zarodnikowych (Basidiomycetes) i woreczko-zarodnikowych (Ascomycetes), 1895, 14, s. 794–795; Właściwości światła wydzielanego przez grzybnię opieńki brzozonej *Armillaria mellea* Vahl., 1896, 15, s. 542–543; *Phallus caninus* Schaeft. Sromotnik psi, 1896, 15, s. 639–638; *Urocystis occulta* (Waliroth.), 1898, 17, s. 429–430; Gnieźnik bezlistny (*Neottia Nidus avis* Rich.), 1898, 17, s. 460–462; Brodawkowate narosty na korzeniach kosaćca błotnego (*Iris Pseudo - Acorus* L.), 1898, 17, s. 494–495; „Mykorhiza” u niektórych paproci (Filices), 1898, 17, s. 557–558; Jeszcze kilka słów o gnieźniku (*Neottia Nidus avis* Rich.), 1898, 17, s. 603–604; Spółka grzybni (mycelium) z ciałkami zieleni, 1898, 17, s. 669–700; Działanie światła wydzielanego przez grzybnię opieńki brzozonej (*Armillaria mellea* Vahl.), na płytę fotograficzną, 1898, 17, s. 812; Przyczynek do flory grzybów Międzyrzecza, 1899, 18, s. 140; *Ditiola radicata* (Alb. et Schw.), 1899, 18, s. 283–284; *Botrydina vulgaris* Breb., 1899, 18, s. 556–557; *Tilletia sphagni* Nawaschin i grzybnia prawdopodobnie innego pasożyta, niszczącego zarodniki torfowców, 1899, 18, s. 637–640; Przyczynek do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1899, 18, s. 765–766; Czem niekiedy żywią się dzikie świnię (*Sus scrofa*)?, 1900, 19, s. 270–271; Spółka grzybni z kłączami nasięźrzału pospolitego (*Ophioglossum vulgatum* L.), 1900, 19, s. 378–379; Sprostowanie niektórych omyłek, znajdujących się w moich Materiałach do flory grzybów okolic Międzyrzecza w XVI tomie

Pamiętnika Fizjograficznego, 1900, 19, s. 716–718; Przyczynek do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1901, 20, s. 525–527; *Boletus flavidus* Fr. (grzyb żółtawy), 1901, 20, s. 638–639; Przyczynek do flory grzybów okolic Międzyrzecza, 1902, 21, s. 76–77; Koło barwne wywołane za pośrednictwem zarodników i pyłków kwiatowych niektórych roślin, 1902, 21, s. 427–429; Olbrzymia huba żagwiowa (*Fomes fomentarius* (Linn.) Fr.), 1903, 22, s. 541–542; *Didymosphaeria Marchantiae* Stab. Bot. Notis., 1905, 24, s. 348.

Bogumir Eichler w wydawnictwach Akademii Umiejętności w Krakowie wspólnie z Marianem Raciborskim opisał 20 nowych desmидii – glonów (z gromady zielenic) oraz 50 nowych gatunków glonów wspólnie z Romanem Gutwińskim (HRYNIEWIECKI 1907). Jeden gatunek glonu opisany przez Raciborskiego został nazwany – *Staurastrum eichleri*.

DOKONANIA MYKOLOGICZNE

Znany mykolog Giacomo Bresadola z Trydentu na podstawie 495 rzadkich okazów grzybów przesłanych przez Bogumira Eichlera opisał i oznaczył nowy dla nauki rodzaj i aż 53 nowe gatunki. W dowód uznania dla zasług badawczych nowy rodzaj grzybów został nazwany na cześć Eichlera – *Eichleriella*, a pięć nowych gatunków z rodzajów: *Radulum*, *Tulasnella*, *Lachnea*, *Helotium*, *Fusarium* i cztery inne gatunki mają w nazwach łacińskich odniesienia do naszego kraju (BRESADOLA 1903).

Do rodzaju skórkotrząsak (eichleriella) *Eichleriella* Bres. 1903 należą grzyby podstawkowe z rzędu trząsakowce Tremellales. Według danych internetowych z INDEX FUNGORUM (2025) na świecie do tej pory zarejestrowano 32 taksony (gatunki) z tego rodzaju. W Polsce występują trzy gatunki: skórkotrząsak (eichleriella) różowawy *Eichleriella alliciens* (*incarnata*), skórkotrząsak (eichleriella) ciernisty *Eichleriella deglubens*, skórkotrząsak (eichleriella) ochrowy *Eichierella leucophaea*. Są to grzyby saprotroficzne, rozkładające drewno, dość rzadkie (WOJEWODA 2003).

Sierpik Eichlera *Fusarium eichleri* Bres. 1903, grzyb workowy z rzędu rozetkowców Hypocreales – B. Eichler stwierdził ten gatunek mikroskopijnego sierpika na wierzbie iwie *Salix caprea*. W INDEX FUNGORUM (2025) jest zanotowanych 1850 taksonów z rodzaju *Fusarium*. W Polsce stwierdzono występowanie ponad 60 gatunków *Fusarium*, niektóre z nich mają wiele odmian i form specjalnych, np. *F. avenaceum*, *F. equiseti*, *F. oxysporum*, *F. solani* (MUŁENKO I IN. 2008), są groźnymi grzybami chorobotwórczymi roślin uprawnych i leśnych.

Pucharek Eichlera *Helotium eichleri* Bres. 1903 = *Hymenoscyphus eichleri* (Bres.) Baral 2012 – grzyb workowy z rzędu tocznikowców Helotiales. Jego owocniki najczęściej notowano na opadłych szyszkach sosny zwyczajnej. W Polsce stwierdzono występowanie 7 gatunków *Helotium* oraz 31 gatunków pokrewnych – *Hymenoscyphus* (CHMIEL 2006).

Nalotnica podlaska *Kneiffia eichleri* Bres. 1903 = *Hypochnicium eichleri* (Bres.) J. Erikss & Ryvar den 1976 – grzyb podstawkowy z rzędu żagwiowców

Polyporales. Poraża drewno gałęzi oraz korę drzew liściastych: brzozy, leszczyny, olszy, topoli osiki, rzadziej drewno sosny (WOJEWODA 2003).

Lachnea eichleri Bres. 1903 = *Trichophaeopsis bicuspis* (Boud.) Korf. & Erb. 1972 – grzyb workowy z rzędu kustrzebkwców Pezizales. Rozkłada drewno gatunków drzew liściastych, w Polsce zanotowano występowanie jednego gatunku *Trichophaeopsis* (CHMIEL 2006).

Radłowieczka Eichlera *Radulum eichleri* Bres. 1903 = *Cristinia eichleri* (Bres.) Nakasone 2008, syn. *Cristinia gallica*, *Radulum gallicum* – grzyb podstawkowy z rzędu pieczarkowców Agaricales. W Polsce występuje także radłowieczka kosmkowata *Cristinia helvetica*, saprotrof bytujący na martwych pniach i gałęziach drzew liściastych, takich jak: brzoza, dąb, topola oraz iglastych – sosna, świerk (WOJEWODA 2003).

Śluzowoszczka podlaska *Tulasnella eichleriana* Bres. 1903 – grzyb podstawkowy z rzędu śluzowoszczkowców Tulasnellales, syn. *T. lactea*, *T. microspora*, *T. obscura* – rozkłada drewno martwych pni oraz pniaków, głównie brzozy, buka i świerka. W Polsce występuje 15 gatunków śluzowoszczek (WOJEWODA 2003). Wyróżnia się dwa podgatunki *Tulasnella eichleriana*: var. *eichleriana* Bres. 1903 oraz var. *lilaceocinerea* Bourdot & Donk 1930.

Cztery inne gatunki grzybów po raz pierwszy dla nauki opisane przez G. Bresadolę na podstawie okazów przesłanych przez B. Eichlera mają również w nazwach odniesienie do naszego kraju.

Nalotnica polska *Kneiffia polonese* Bres. 1903 = *Gyrophanopsis (Kneiffia) polonensis* (Bres.) Stalpers & P.K. Buchanan 1991, syn. *Botryobasidium*, *Hyphoderma*, *Pellicularia*, *Peniophora* – grzyb podstawkowy z rzędu żagwiowców Polyporales. Grzyb stosunkowo rzadki, nadrzewny, rozkłada martwe drewno liściaste: buk, dąb, wiąz, olsza, brzoza, jesion, topola. W Polsce występuje 10 gatunków nalotnic (WOJEWODA 2003).

Lepniczka grzybolubna (lepniczka międzyrzeczka) *Platygløea miedzyrzecensis* Bres. 1903 = *Naohidea sebacea* (Berk. & Broome) Oberw. 1990, syn. *Achroomyces sebaceus*, *Dacrymyces sebaceus* – grzyb podstawkowy z rzędu płaskolepkowców Platygløeales. Gatunek rzadki, pasożytuje na stromatach (podkładkach) grzybów, np. na *Botryosphaeria dothidea* – workowcu z rzędu Dothideales.

Żagwiak zmienny (żagiew zmienna, żagiew podlaska) *Polyporus podlachicus* Bres. 1903 = *Cerioporus varius* (Pers.) Zmitrovich & Kowalenko 2016, syn. *Polyporus varius*, *Polyporus varius* var. *podlachicus* – grzyb podstawkowy z rzędu żagwiowców Polyporales. Gatunek częsty, owocniki jednoroczne, rozkłada drewno pniaków, pni i opadłych gałęzi drzew liściastych, tworzy wiele form, stąd nazwa gatunkowa – zmienny. W INDEX FUNGORUM (2025) znajdują się 3493 taksony z rodzaju *Polyporus*.

Zębośluzek podlaski (śluzaczek podlaski) *Sebacina podlachica* Bres. 1903 = *Stypella grilletti* (Boud.) P. Roberts 1998, syn. *Exidia gemmata* f. *grilletti*, *Myxarium podlachicum*, *Tremella grillettii* – grzyb podstawkowy z rzędu trzęsakowców Tremellales. Saprotrof występujący na martwych pniach i gałęziach drzew liściastych, np. brzozy. W Polsce występują cztery gatunki z rodzaju *Stypella* – zębośluzek podlaski, z. krótkokolczasty, z. niebieskawy, z. białawy (WOJEWODA 2003).

Fotografie owocników 11 wymienionych i scharakteryzowanych gatunków grzybów można obejrzeć po wyszukaniu ich w Internecie pod hasłami nazw łacińskich. Oznaczanie i kwalifikacja systematyczna grzybów w czasach działalności naukowej B. Eichlera odbywały się głównie na podstawie cech morfologicznych, widocznych bez pomocy przyrządów optycznych. Później, gdy upowszechniło się stosowanie w naukach biologicznych mikroskopu, do stosowanych cech taksonomicznych weszły także elementy anatomiczne, głównie budowa mikroskopijna owocników – worki, podstawki, zarodniki, budowa hymenium. Współcześnie w systematyce grzybów stosuje się również cechy biochemiczne, elementy genetyki, metody biologii molekularnej, w tym analizę określonych fragmentów budowy chemicznej kwasu deoksyrybonukleinowego (DNA). Systematyka grzybów jest obecnie w stanie „gruntownej i ciągłej przebudowy”. Dlatego podczas poszukiwań informacji o różnych gatunkach grzybów, w tym wymienionych również w artykule, najlepiej posługiwać się łacińskimi nazwami współczesnymi, a nie tymi nadanymi dawniej, pierwotnie.

WOJEWODA (1975) do ciekawszych gatunków grzybów z punktu widzenia mykologii, opisanych przez G. BRESADOLĘ (1903) na podstawie przesłanych okazów przez B. Eichlera, zaliczył również: *Corticium botryosum*, *Corticium frustulosum*, *Corticium geogenium*, *Corticium niveum*, *Corticium pruinaum*, *Corticium sublaeve*, *Eichleriella incarnata*, *Hypochnus albotaceo-umbrinus*, *Hypochnus bresadolae*, *Hypochnus fuscoferrugineus* (*fuscoferruginosus*), *Kneiffia clavigera*, *Kneiffia farinosa*, *Kneiffia polonensis*, *Odontia brinkmannii*, *Trametes flavescens*, *Platygløea miedzyrzecensis*, *Polyporus podlachicus*, *Protohydnum lividum*, *Saccoblastia graminicola*, *Septobasidium fuscoviolaceum*, *Trametes subsinuosa*, *Tulasnella eichleriana*, *Tulasnella pallida*, *Tulasnella pinicola*, *Ulocolla badio-umbrina*.

MIEJSCA ZBIORÓW OKAZÓW GRZYBÓW

Tereny poszukiwań grzybów prowadzonych przez Bogumira Eichlera obejmowały dość ograniczony teren, co przeanalizowano na mapach wojskowych w skali 1 : 50 000. Wszystkie stwierdzone w jego publikacjach 51 lokalizacji zbiorów znajdują się zaledwie o kilka–kilkanaście kilometrów od centrum miasta. Były to tereny samego miasta Międzyrzec Podlaski, np. park międzyrzecki, las miejski, ogrody miejskie, ogród nadleśniczego, nabrzeżne tereny Krzyny przepływającej przez miasto. W nieco dalszych odległościach były tereny lasów sąsiadujących z miastem, np.: Anielki, Borek, Byczycha, Byk, Chodziaczka, Dębina Halasowska, Grabowiec, Grodzisko, Horodyszczce, Jaźwiny, Jelnica, Kleć, Krzywa, Lasek Żabiecki, Liski, Moszczona, Myszogront, Omelno, Piaski, Prub, Rozkiślanki, Sitno, Sokóły, Stołpno, Surmacze, Turów, Zawersze i inne. Ograniczony teren badań wynikał ze skromnych, ówczesnych możliwości komunikacyjnych, ale przede wszystkim z nakazów karno-policyjnych nałożonych na Eichlera przez władze carskie za udział w Powstaniu Styczniowym. Tereny badań mykologicznych Bogumira Eichlera znajdują się według współczesnej regionalizacji geobotanicznej Polski (MATUSZKIEWICZ 2008) w: Dziale Mazursko-Podlaskim,

Krainie Południowomazursko-Podlaskiej, Okręgu Łomskim oraz Okręgu Radzyńsko-Drelowskim. Natomiast według regionalizacji przyrodniczo-leśnej (ZIELONY, KLICKOWSKA 2010) w: IV. Krainie Mazowiecko-Podlaskiej, 15. Mezonegionie Wysoczyzny Siedleckiej i 17. Mezonegionie Zakłęsłości Łomskiej.

Badania mykologiczne B. Eichlera odbywały się na terenach lasów, pól i samego miasta należących wówczas w sensie własnościowym do Ordynacji Międzyrzeckiej Potockich (https://pl.wikipedia.org/wiki/Ordynacja_Mi%C4%99dzyrzeczka). Majątki te na początku XIX w. zostały sprzedane przez Czartoryskich hr. Aleksandrze Potockiej (1818–1892), córce Stanisława i Katarzyny z d. Branickiej (właścicielce dóbr wilanowskich), która w testamencie przekazała te dobra Andrzejowi Kazimierzowi Potockiemu (1861–1908) z Krzeszowic, herbu Pilawa, marszałkowi Sejmu Krajowego, austriackiemu namiestnikowi Galicji. Był on jednym z największych właścicieli ziemskich i licznych obiektów przemysłowych. W Królestwie Polskim (Kongresowym) również posiadał rozległe dobra ziemskie, w tym międzyrzeckie, o powierzchni ponad 41 tys. ha. Następnie Ordynację Międzyrzeczką odziedziczył Andrzej Maria Potocki (1900–1939), żołnierz Kampanii Wrześniowej (zabity w 1939 r. przez Ukraińców pod Wielkimi Oczami). Po nim ordynatem był Artur Aleksander Potocki (1928–2006), syn Andrzeja i Zofii Potockiej z d. Tarnowskiej. Ordynacja Międzyrzeczka przetrwała do 1944 r. W czasie likwidacji na podstawie reformy rolnej, wprowadzonej dekretem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (PKWN, lipiec 1944 r.), obejmowała miasto Międzyrzec Podlaski, 38 wsi pańszczyźnianych, 3 wsie czynszowe, 11 wsi bojarskich (gospodarowała w nich drobna szlachta szaraczkowa, nieodrabiająca pańszczyzny), 4 osady młyńskie, 18 folwarków i 8 awulusów (część folwarku bez włościan).

Lasy, które naukowo analizował B. Eichler pod względem bytujących tam gatunków grzybów, znajdują się obecnie pod względem administracyjnym w zasięgu Nadleśnictwa Międzyrzec, które zarządza gruntami leśnymi o powierzchni 13,3 tys. ha oraz na terenach powiatu bialskiego i radzyńskiego. W tym kształcie własnościowym nadleśnictwo zostało utworzone w 1973 r. z połączenia Nadleśnictw Grabarka (siedziba Jaźwiny) i Międzyrzec. Natomiast Nadleśnictwo Grabarka powstało w 1947 r. z lasów własności Skarbu Państwa wchodzących w skład Nadleśnictwa Kijowiec (siedziba Kniejówka) oraz własności prywatnej Potockich. Nadleśnictwo Międzyrzec utworzono w 1945 r. z majątków Międzyrzec Podlaski, Styrzniec, Turów i Witoroż (https://pl.wikipedia.org/wiki/Nadle%C5%9Bnictwo_Mi%C4%99dzyrzec). Nadleśnictwo Międzyrzec wchodzi w skład Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Lublinie, podzielone jest na dwa obręby: Grabarka i Międzyrzec oraz na 10 leśnictw: Bereza, Dołha, Leszczanka, Przyłuki, Sitno, Sokule, Witoroż, Woroniec, Żelizna, Żerocin.

ZAMIAST PODSUMOWANIA

W tekście pożegnalnym zamieszczonym we „Wszechświecie” (ZNATOWICZ 1905), na łamach którego liczne artykuły przyrodnicze zamieścił B. Eichler,

redaktor naczelny tego czasopisma Bronisław Znatowicz napisał: *Patrzcie młodzi przyrodnicy – oto wzór do naśladowania. Ubogi był, zdrowie miał słabe, los osadził go w zapadłym kąciku prowincyi, ale silna wola w połączeniu z miłością kraju i nauki sprawiły, że z pożytkiem dla wiedzy i ze sławą dla imienia polskiego chlubnie i pożytecznie przepędził swój żywot.* Natomiast Bolesław Hryniewiecki (1875–1963) – krajanin B Eichlera, syn leśniczego w pobliskich lasach, później wybitny botanik, prezes Polskiego Towarzystwa Botanicznego, rektor Uniwersytetu Warszawskiego (https://pl.wikipedia.org/wiki/Boles%C5%82aw_Hryniewiecki), opisał w „Kosmosie” (HRYNIEWIECKI 1907) dokonania naukowe B. Eichlera oraz między innymi stwierdził: *Był to badacz cichy, sumienny, nie goniący za sławą, znany zaledwie w szczupłym gronie specjalistów, całym sercem oddany sprawie poznania przyrody kraju ojczystego. Na tem polu położył on wielkie zasługi, aczkolwiek żył i działał wśród okoliczności, zgoła nie sprzyjającej pracy naukowej, gdy los osadził go w zapadłym kąciku prowincyi, w niewielkiej mieścinie podlaskiej, z dala od środowisk ruchu naukowego, od zbiorów i bibliotek.*

Z okazji 120 rocznicy śmierci tego wybitnego przyrodnika, jakim był Bogumir Eichler, należy na jego przykładzie stwierdzić, że mając naukowe zainteresowania, pasję badawczą, wytrwałność i zapał do pracy, można i współcześnie dokonać pożytecznych badań i obserwacji dla poznania przyrody swoich okolic lub również w zakresie innych dziedzin – historii, etnografii, regionalnych zwyczajów, stosunków społecznych, miejscowych ciekawostek itd. Należy tylko – mówiąc potocznie – wykonać pierwszy krok, posiadać jakąś pasję.

LITERATURA

- BRESADOLA G., 1903, *Fungi polonici a el. Viro B. Eichler lecti*, „Annales Mycologici”, nr 1, s. 65–131.
- CHMIEL M.A., 2006, *Checklist of polish larger Ascomycetes*, W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- FLISIŃSKA Z., 2004, *Grzyby Lubelszczyzny*, t. 1, Lubelskie Towarzystwo Naukowe, s. 1–88 + 35 fotografii.
- HRYNIEWIECKI B., 1907, *Bogumir Eichler*, „Kosmos”, nr 32, s. 76–87.
- KORNACKI R., 1999, *Międzyrzeccy Eichlerowie*, „Rocznik Międzyrzeczki”, nr 29–30, s. 271–275.
- LECH Z., 1977, *Aptekarz międzyrzeczki*, „Rocznik Międzyrzeczki”, nr 9, s. 5–23.
- LECH Z., 1978, *Działalność aptekarska i kulturalno-polityczna Eichlerów w Międzyrzeczu*, „Rocznik Międzyrzeczki”, nr 10, s. 60–77.
- MATUSZKIEWICZ J.M., 2008, *Regionalizacja geobotaniczna Polski*, IGI PAN, Warszawa.
- MUŁENKO W., Majewski T., Ruzskiewicz-Michalska M. (red.), 2008, *A preliminary checklist of micromycetes in Poland*, W. Szafer. Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- WIELKA ENCYKLOPEDIA PWN, 2002, *Eichlerówna Irena*, t. 8, s. 97–98.
- WOJEWODA W., 1975, *Bogumir Eichler (1843–1905) jako mikolog. W siedemdziesiątą rocznicę śmierci*, „Wiadomości Botaniczne”, nr 19, 3, s. 157–161.

- WOJEWODA W., 2003, *Checklist of polish larger Basidiomycetes*, W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- ZIELONY R., KLICZKOWSKA A., 2010, *Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski*, CILP, Warszawa.
- ZNATOWICZ B., 1905, *Bogumir Eichler*, „Wszechświat”, nr 24 (45), s. 716–717.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- Bogumir Eichler* (https://pl.wikipedia.org/wiki/Bogumir_Eichler; dostęp: marzec 2025).
- Bolesław Hryniewiecki* (https://pl.wikipedia.org/wiki/Boles%C5%82aw_Hryniewiecki; dostęp: marzec 2025).
- INDEX FUNGORUM (<https://www.indexfungorum.org/>, dostęp: marzec 2025).
- Karol Eichler* (https://pl.wikipedia.org/wiki/Karol_Ferdynand_Eichler; dostęp: marzec 2025).
- Nadleśnictwo Międzyrzec* (https://pl.wikipedia.org/wiki/Nadle%C5%9Bnictwo_Mi%C4%99dzrzec; dostęp: marzec 2025).
- Ordynacja Międzyrzeczka* (https://pl.wikipedia.org/wiki/Ordynacja_Mi%C4%99dzrzeczka; dostęp: marzec 2025).
- Witold Eichler* (https://pl.wikipedia.org/wiki/Witold_Eichler; marzec 2025).

DOKONANIA MYKOLOGICZNE BOGUMIRA EICHLERA (1843–1905) ORAZ LEŚNE TERENY JEGO BADAŃ

Streszczenie

Bogumir Eichler – uczestnik Powstania Styczniowego (1863), geodeta, badacz przyrody okolic Międzyrzecza Podlaskiego, głównie z zakresu botaniki i mykologii, wybitny samouk. Dzięki jego badaniom ten region Podlasia należał i nadal należy do obszarów najlepiej poznanych w Polsce pod względem występujących grzybów, w większości bytujących w lasach. Zebrał 765 gatunków, które opisał i scharakteryzował w pięciu obszernych publikacjach w „Pamiętniku Fizjograficznym” z lat 1891–1904 i z 1907 (pośmiertnie) oraz w pięciu innych artykułach we „Wszechświecie”, dotyczących grzybów okolic Międzyrzecza. Znany włoski mykolog Giacomo Bresadola z Trydentu, na podstawie 495 innych rzadkich okazów grzybów zebranych i przesłanych przez B. Eichlera, opisał po raz pierwszy nowy dla nauki rodzaj i 53 nowe gatunki. W dowód uznania dla dokonań mykologicznych nowy rodzaj grzybów został nazwany na cześć Eichlera – *Eichleriella*. Pięć nowych gatunków z rodzajów *Fusarium*, *Helotium*, *Lachnea*, *Radulum* i *Tulasnella* oraz cztery inne gatunki grzybów mają w nazwach łacińskich i polskich odniesienia do naszego kraju – *Kneiffia polonesis*, *Platygløea międzyrzecensis*, *Polyporus podlachicus*, *Sebacina podlachica*. W ten sposób B. Eichler pracując z dala od środowisk naukowych, porównawczych kolekcji grzybów i specjalistycznych bibliotek, wniósł duży wkład do światowej mykologii. Opisano również tereny jego badań wchodzące dawniej w skład Ordynacji Międzyrzeczkiej

Potockich, a obecnie należące do Nadleśnictwa Międzyrzec. W 120. rocznicę śmierci B. Eichlera przypominano jego mykologiczne dokonania i uczczono pamięć oraz zasługi naukowe.

Słowa kluczowe: Bogumir Eichler, mykologia, grzyby okolic Międzyrzeca Podlaskiego, nowy rodzaj i gatunki grzybów

MYCOLOGICAL ACHIEVEMENTS OF BOGUMIR EICHLER (1843–1905) AND FOREST AREAS OF HIS RESEARCH

S u m m a r y

Bogumir Eichler – participant in the January Uprising (1863), surveyor, naturalist in the area of Międzyrzec Podlaski, mainly in the field of botany and mycology, an outstanding autodidact. Thanks to his research, this region of Podlasie was and is one of the most famous areas in Poland in terms of mushrooms, most of which live in forests. He collected 765 species of mushrooms, which he described and characterized in five extensive publications in the “Physiographical Diary” from 1891–1904 and 1907 (posthumously) and in five other articles in the “Universe” about the mushrooms of the Międzyrzec region. The well-known Italian mycologist Giacomo Bresadola from Trento was the first to describe a genus and 53 new species that were new to science on the basis of 495 other rare mushroom samples collected and sent in by B. Eichler. In recognition of his mycological achievements, the new genus of fungi was named after him – *Eichleriella* and also 5 new species in the genera – *Fusarium*, *Helotium*, *Lachnea*, *Radulum* and *Tulasnella*. Another 4 species of fungi also have references to our country in their Latin and Polish names – *Kneiffia polonesis*, *Platygløea miedzyrzecensis*, *Polyporus podlachicus*, *Sebacina podlachica*. In this way, B. Eichler made an important contribution to worldwide mycology outside of scientific circles, comparative mushroom collections and specialized libraries.

The paper also describes the areas of his research, which were formerly part of the Miedzyrzec-Potocki district and today belong to the Miedzyrzec forest district. On the occasion of the 120th anniversary of B. Eichler’s death, his mycological achievements are commemorated and his memory and scientific merits are honored.

Keywords: Bogumir Eichler, mycology, fungi of the Międzyrzec Podlaski region, new genera and species of fungi